

SLOVENSKI

UČITELJ.

List za učitelje, odgojitelje in šolske prijatelje.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca in velja 3 gld. za vse leto, 1 gld. 50 kr. za pol leta. Učiteljskim pripravnikom se daja za 2 gld. na leto. Spise, dopise in naročnino sprejema Ivan Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru na Štajerskem. Oznanila, reklamacije in druge administrativne reči naj se blagovolijo pošiljati „Narodni tiskarnici“ v Mariboru v koroški ulici hiš. št. 229.

Štev. 18.

V Mariboru 20. junija 1873.

I. letnik.

Slovensko časopisje in nove šolske postave.

Pokojni vladika Slomšek, prvak med slovenskimi pedagogi, je ves goril za boljše slovensko šolstvo, za boljše omiko naroda, katerega je on tako živo ljubil. Tega moža bi si morali v izgled vzeti, tega moža bi morali posnemati vsi učitelji naroda, posvetni in duhovni, škofje in vse duhovenstvo, deželni nadzorniki in vse učiteljstvo. Ako se pa ozremo po slovenski zemlji, ne zapazimo kratko malo ne tega posnemanja. Vidimo marveč le razprtije tudi na tem rodovitnem polju, kjer bi najbolj edinstvo, skupno delovanje vladati moralo. Tu zagledamo zbrane duhovnike, ki se grozé nad novimi šolskimi postavami, nad učitelji „nove“ dobe, nad nepotrebnimi novimi nauki; tam zopet vidimo neprevidne učitelje, ki zabavljajo včasih po nepotrebnem proti duhovništvu. Kdo je tega kriv? Duhovniki nam porekó: Nove šolske postave in učitelji. Učitelji pa se izgovarjajo na stare šolske postave in duhovnike. A vsi ti izgovori so po večem ničevi. Mi vidimo največi vzrok teh preprirov v časopisji, ki stare in nove šolske naredbe, razmerje med učiteljstvom in duhovništvom slabo, da nelogično in vsled tega na kvar šolstvu tolmači. Nekteri časopisi hvalijo nove šolske postave, kolikor so ravno hvale vredne, drugi je zopet grajajo, povdarjaje samo njih slabo stran. No, to bi še nič hudega ne bilo, vsaj kritika mora povsodi biti. A to je žalostno, da iz nepopoljne in škodljive kritike izvira pasivna opozicija, nedelavnost pri šolstvu.

In vsega tega je pri nas krivo časopisje. „Novice“, „Danica“, „Gospodar“, „Uč. Tovars“, „Glas“, so — kakor zelo ponosno rekó — v principu nasproti novim šolskim postavam. Nasledek tega je, da prijatelji in čitatelji teh listov ne čislajo ničesar, kar je novega pri šolstvu. Šolska svetovalstva, na-

predni učitelji, novi učni predmeti itd. — vse to jim ni po volji. Napredek pri šolstvu jih več ne veseli, skrb za šolstvo je jim zadnja briga. In to je lahko razumljivo; kajti za stvar, o kateri beró dan na dan najostrejšo kritiko, ne morejo biti navdušeni. Duhovniki se zavoljo tega v krajnih in okrajnih š. svetih držé pasivne opozicije, kmet stori v krajnih šolskih svetih iz nevednosti taisto. Duhovnika še več ne veseli, da bi krščanski nauk podučeval s tisto gorečnostjo, kakor pred novimi šolskimi postavami. Zakaj tako delajo, sami ne vedó. V časopisih te stranke se enkrat bere, da nove šolske postave so šole cerkvi iztrgale, zarad tega se neudeležujejo pri šolstvu. Drugokrat pa se prav v istih časnikih čita, da cerkev šolstva še nikdar popolnoma v svoji oblasti imela ni. (Glej 23. številko „Slov. gospodarja“ in „Danice.“) Zakaj se torej vjedate? Na kaj hočete opirati svoje trditve? Ko je bilo še po starem, bili so duhovniki pri šolstvu vladino orožje za germanizacijo slovenskih šol, in le malo duhovnikov se je tej brezvestni nalogi upiralo. In ko bi pogumnega in domoljubnega Slomšeka ne bilo, bi še tudi duhovniki, ki so se vladi še bolj uklanjali nego dan danes učitelji, do sprevidenja prišli ne bili. Časopisi one stranke trdé, da šolstvo ne spada edino v področje države (t. j. glede oskrbljevanja šol državnim uradnikom.) No, v tem jim mi tudi potrjujemo. A na drugi strani pa zahtevajo, da naj bi cerkev imela največje pravice pri šolstvu, da bi torej duhovniški stan bil merodajaven pri šolah. Vidite, to so ravno extremi, kateri se podarjajo po časopisih, in iz katerih izvira toliko škodljivega. Prvo in drugo so idealí, ki se ne strinjajo z duhom časa. Nekdaj je to imelo vsaj nekaj pomena, ko je le duhovniški in uradniški stan bil izobražen. Zdaj pa terja narod, ljudstvo, povsodi svojih pravice, in tako tudi pri šolstvu. Ljudstvo, t. j. kmet, trgovec, obrtnik i. t. d., on potrebuje šol, on tudi terja, da se šole tako osnujejo, da bodo mladini v istini koristile. Nove šolske postave so se pa v bitstvu — ne govorim tu o napačni in krivični izpeljavi novih šolskih postav — ozirale na ljudstvo. One so podelile ljudstvu glas v različnih šolskih svetovalstvih. Se ve, da so po popačenem in nevednem ljudstvu, in s pomočjo vlade, ki podpira za našo Avstrijo škodljivo stranko, prišli v šolska svetovalstva možje, ki niso na pravem mestu, in namesto katerih bi lahko drugi voljeni bili, ako bi pri šolskem vprašanju ne veljala po Slovenskem pasivna politika, ktere se drže na veliko škodo slovenski duhovniki.

Nove šolske postave se že dajo tako izpeljati, da koristijo tudi slovenskemu narodu. Naj v krajnem šolskem svétu za blagor šole vneti učitelj in duhovnik složno delujeta, gotovo bota dosti zunogla. Ona zamoreta z udani kmeti se krepko upirati višim šolskim oblastim, ako bi ti širiti hoteli nepotrebno nemščino. Se ve, da je tako složno delovanje le tedaj mogoče,

ako duhovnik spoznava potrebo šolskega napredka, in ako učitelj ni sovražnik vere, ako se ne brani mladino nadzorovati pri določenih šolarskih mašah in drugih verskih vajah itd. Tudi pri okrajnem šolskem svetu se da mnogo doseči, se ve, da le s složnim delovanjem. In tako slogo naj bi slovenski časopisi priporočevali — iz ljubezni do domovine naše, ki je že vedno v veliki nevarnosti, ktere nam razprtije domače najmanj odstranile bodo. Ako se pa vse novo zavrže in se pri tem stare naredbe tudi hvaliti ne morejo, in ako se namesto novih in starih šolskih postav nič boljšega svetovati ne ve ali noče; potem ni dvombe več, zakaj morebiti napredka pri šolstvu ni (?). Na složno delovanje torej vsi učitelji in duhovniki pri tej koristni napravi, pri šoli slovenski, ako kateri je že pisal pokojni Slomšek, da je „lepa in blaga reč!“ Narod slovenski, ki nas živi, od nas to terja!

Postava, veljavna za Kranjsko,

kako naj se vravná napravljanje, zdrževanje in obiskovanje javnih ljudskih šol.

(Dalje.)

II. Oddelek.

O obiskovanji javnih ljudskih šol.

§. 17. Dolžnost v šolo hoditi se začinja po navadi po spolnjenem 6. letu in traja po navadi do spolnjenega 12., v mestih in trgih s tri- in štirirazrednimi šolami pa do spolnjenega 14. leta.

Oziroma na posebne krajne okolščine, na podnebje more tudi okrajna šolska oblast izjemoma dovoliti, da se začinja dolžnost v šolo hoditi s spolnjenim 7. ali 8. letom. Ravno tako lahko dovoli okrajna šolska oblast odpust iz šole v mestih in trgih tistim otrokom, ki so že dokončali 12. leto in se predmetov ljudske šole dobro naučili.

§. 18. Neposrednje pred začetkom šolskega leta naj krajna šolska oblast zapiše vse otroke šolskega kraja brez razločka verske spoznave in domovinske pravice, kateri so v taki starosti, da so dolžni v šolo hoditi.

Kdor otroka zapisovanju prikrije ali zastran njega kaj neresničnega pové, se kaznuje z 1 do 20 gld., ali če ne more plačati, z zaporom od 1 do 4 dni.

§. 19. Otroci, kateri zavoljo duševne ali telesne bolehnosti ne morejo v javno šolo hoditi, in se podučujejo ali domá ali v zasobnih zavodih, ali so že na kakošni viši šoli, naj se zapišejo v posebni zapisnik, kateri se predloži okrajni šolski oblasti.

§. 20. Ravno to velja od otrok, kateri delajo po fabrikah,

pri obrtnijstvu, v rudnikih, pri rezanji šote in se podučujejo v kaki fabriški šoli.

§. 21. Okrajna šolska oblast more tudi pri takih dogodivščinah, ktere otroke omenjene v §§. 19 in 20 oproste obiskovanja javne ljudske šole, tirjati daljnih izkazov.

§. 22. Ako niso otroci, zastran kterih vzroka za oproščenje (§§. 19 in 20), v prvih štirinajstih dneh šolskega leta v javno šolo sprejeti, naj krajna šolska oblast starše ali njih namestnike opominja na njihovo dolžnost. Ako ne pošljejo potem v treh dneh otroka v javno ljudsko šolo, zapadejo kazni od 1 do 5 gld., ako pa ne morejo plačati, naj se to spremeni v zapor največ do 24 ur.

§. 23. Ako krajna šolska oblast zvê, da se je otrok, ki je dolžan v šolo hoditi, med šolskim letom iz domačega v drug šolski kraj preselil, naj to naznani dotični krajni šolski oblasti. Ako pa zvê, da se je tak otrok preselil iz drugega v domač šolski kraj, naj ga potem zapiše v zapisnik med šolske otroke in naj se ravna po §§. 19 — 22 pričujoče postavave.

§. 24. Krajna šolska oblast pregleduje vsakega pol meseca zapisnik zamud, kterega ima šolsko vodstvo predlagati, in ravno po okolščinah zoper stariše ali njihove namestnike. Ravna se pa tukaj ravno tako, kakor pri otroku, ki je dolžan v šolo hoditi, ter ni postavno oproščen, pa se je bilo vendar čisto opustilo, takega otroka poslati v javno ljudsko šolo (§. 22). Šolske zamude, ako niso dostojno opravičene, so enake tem, ki niso nikakor pripuščene.

§. 25. Kazen se nalaga do 10 gld., ali do dveh dni zapora, ako so starši to storili iz dobičkarije.

Ravno tako se kazni povekša, ako starši in njih namestniki ponavljaje iz kaznile zanikrnosti otrok ne pošiljajo v šolo (§. 22, 24). V takem primerljeji sme se kazni nalagati do 20 gld., ali do štirih dni zapora. Ako taki starši dobivajo podpore iz ubožne blagajnice ali iz kakega drugega dobrodelnega zavoda, more se na to delati, da se jim to pri dotični gosposki za nekaj časa ali deloma pridrži.

§. 26. Lastniki fabrik, obrtov, rudnikov, šotorezov, kteri ne priganjajo otrok pri njih delajočih k rednemu šolskemu obiskovanju, pridejo v kazni napovedano v §§. 22, 23 in 25; po okolščinah se v takih primerljejih tudi kazni smé trikrat povekšati. —

§. 27. Otroci, ki so dolžni v šolo hoditi, se zbrisejo še le takrat iz zapisnika, ako s spričalom javne šole dokažejo (§. 21 drž. postavave 14. maja 1869), da so si pridobili najpotrebnejših vednosti. —

§. 28. Pokazati omenjeno spričalo so oproščeni otroci, kteri so v tem času na kakošni viši šoli, in kteri so po duhu in telesu zanesljivo taki, da ne morejo doseči namena ljudske šole.

§. 29. Starši ali njihovi nemestniki, kateri razen teh dveh primerljivej (§. 28) otroke iz šole jemljejo, preden dobé spričalo, zapadejo ravno takim svarilom in kaznim, kakor so napovedane za zanikerno šolsko obiskovanje.

Ravno tisto velja lastnikom fabrik, obrtnij, rudnikov in šotorezov i. dr., kateri odvrtačujejo pri njih delajoče otroke od obiskovanja šol.

§. 30. Kazni, omenjene v §§. 18, 22, 24 — 26 in 29, nalaga v prvi stopinji okrajna šolska oblast. Ravna se tukaj po pravilih, ktera vrede vajo preiskavo in razsojo pri prestopkih, za ktere se v splošnem kazenskem zakoniku ni gledalo.

§. 31. Pritožbe zoper razsodbe o tej reči, da namreč otroci niso začeli v šolo hoditi, ali da so jo slabo obiskovali, ali da so pred časom izostali, nimajo odločilne moči, ako ne merijo zoper kaznilne sklepe.

§. 32. Zoper starše, ki so bili že večkrat kaznovani pa vendar trdovratno ne spolnujejo svojih dolžnosti, kar se tiče šolskega obiskovanja njihovih otrok, ravna se tukaj po §§. 176. in 177. sploš. drž. zak.

Lastnikom fabrik i. dr. se smé, ko prvič ponové prestop, pravica odreči, da za šolo ugodne otroke jemljejo v svoje naprave.

(Dalje prih.)

Zapisnik

učnih knjig, dovoljenih za šolsko rabo v ljudskih in meščanskih šolah. *)

1. Z a l j u d s k e š o l e.

Berila v nemškem jeziku.

Ambros Josef, Schreiblesefibel. Wien, Pichler. 24 kr.

— Erstes Lesebuch für Landschulen. Wien, Pichler. 27 kr.

Brandl Josef, Fibel und erstes Lesebuch für die Volksschulen Kärntens. Klagenfurt, Kleinmayer. 35 kr.

Heinrich Josef, Schreiblesefibel. Prag, S a t o w. 25 kr.

— Lese- und Sprachbuch für Elementarschulen. Zunächst für die 2. Klasse der österr. Volks- und Bürgerschulen. Prag, Temp sky. 43 kr.

Jessen A. Chr., Lesebuch für die oberen Klassen der Landschulen. Wien, Pichler. 70 kr.

Kumpost Fr., Erstes Lesebuch für Volksschulen. Brünn, Karafiat. 25 kr.

Binstorfer, Deinhart und Jessen, Lesebuch für Volks- und Bürgerschulen. Wien, Lechner. I. Theil. 25 kr. — II. Theil. 40 kr. — III. Theil. 60 kr. — IV. Theil. 70 kr.

*) Knjige iz c. kr. založbo so v tem zapisniku izpuščene.

- Jacobi und Mehl H., Deutsches Lesebuch für Bürgerschulen. Wien, Müller. I. Theil. 50 kr. — II. Theil 70. kr. — III. Theil. 75 kr. — IV., V., VI. Theil je 90 kr. — VII. VIII. Theil je 1 fl. 20 kr.
- Kretschmeyer Franz, Dr., Deutsches Lesebuch für Töchter-schulen. Brünn, Hauptmann. I. und II. Theil je 90 kr.
- Mair Franz, Lesebuch für die Volks- und Bürgerschulen. Wien, Sallmayer & Komp. I. Theil (für die 2. Klasse) 27 kr. — II. Theil (für die 3. Klasse) 38 kr. — III. Theil (für die 4. Klasse) 60 kr. — IV. Theil (für die 5. Klasse der Knaben) 70 kr. — IV. Theil (für die 5. Klasse der Mädchen) 70 kr. — V. Theil (für die 6. Klasse der Knaben) 70 kr. — V. Theil (für die 6. Klasse der Mädchen) 70 kr.
- Niedergesäss R., Deutsches Lesebuch für Volks- u. Bürger-schulen. Wien, Pichler. 2. Schuljahr 32 kr. — 3. Schul-jahr 48 kr. — 4. Schuljahr 64 kr. — 5., 6. und 7. Schul-jahr je 80 kr. — 8. Schuljahr 1 fl. 30 kr.

Pevske knjige.

- Sammlung von Liedern für Schule und Haus. Herausgegeben vom Komotauer Bezirks-Lehrerverein. 25 kr.
- Proschko A., Liederquelle. 3 Hefte. Linz, Ebenhöch. Je 9 kr.
- Kloss J. F., Singlehre für Volksschulen. Zweite vermehrte Auflage. Wien 1869. 50 kr.
- Speneder B., Elementar-Singschule. R. Lechner. Wien 1871. 15 kr.
- Mair Fr., Praktische Singlehre. Pichler. Wien 1872. 25 kr.

Za mešćanske škole.

- Brandl Jos., Dr., Deutsche Grammatik. Klagenfurt 1870. Leon. 1 fl.
- Aprent J. und Kukula, Deutsches Lesebuch für die Unter-
klassen mittlerer Lehranstalten. I. und II. Theil. Wien 1868,
1869. Braunmüller, je 1 fl.
- Binstorfer, Deinhart und Jessen, Lesebuch für Volks-
und Bürgerschulen. (Siehe Volksschule.)
- Jacobi und Mehl, Deutsches Lesebuch für Bürgerschulen.
(Siehe Volksschule.)
- Kretschmeyer Fr. Jos., Dr., Deutsches Lesebuch für die drei
obersten Klassen an höheren Töchter-schulen, achtklassigen
Bürgerschulen für Mädchen und verwandte Lehranstalten.
(Siehe Volksschule.)
- Niedergesäss Rob., Deutsches Lesebuch für Volks- und Bür-
gerschulen. (Siehe Volksschule.)
- Kozenn B., Erdbeschreibung für Volksschulen. Zweite Auflage
Wien 1870. Hölzel. 24 kr.
- Leitfaden der Geographie für die Mittelschulen der österr.-
ungarischen Monarchie. Zweite Auflage. 1870. Hölzel, Wien
und Olmütz. 80 kr.
- Knappe Jos., Grundriss der Geographie. Prag 1869. 80 kr.

- Hasselbach Karl, Dr., Lehrbuch der Geographie für Mittelschulen. Wien 1870. Beck. 72 kr.
- Ergenzinger Jul., Heimatskunde: Wien Niederösterreich. Wien 1871. Gerold. 55 kr. (Für die Bürgerschulen in Niederösterreich.)
- Heller Karl B., Leitfaden der Naturgeschichte für Bürgerschulen. I. Theil: Thierreich. 60 kr.; II. Theil: Pflanzenreich. 40 kr.; III. Theil: Mineralogie. 25 kr.
- Netolitzka E., Dr., Kleine illustr. Naturgeschichte. Brünn 1869. Buschak und Irrgang. 60 kr.
- Kukula W., Leitfaden der Naturgeschichte des Thierreiches. Wien 1867. Zweite Auflage. Braumüller. 1 fl.
- Leitfaden der Naturgeschichte des Pflanzenreiches. Zweite Auflage. Wien 1870. Braumüller. 1 fl.
- Crüger Joh., Dr., Die Naturlehre für den Unterricht in Elementarschulen. Erfurt 1868. Körner. 8. Sgr.
- Decker Aug., Physik und Chemie auf ihrer ersten Unterrichtsstufe für die höheren Klassen der Volksschule und die Töchterschulen. Troppau 1870. Otto Schüler. 50 kr.
- Kloss, Singlehre für Volksschulen. Zweite vermehrte Auflage. (Siehe Volksschule.)
- Mair Franz, Praktische Singlehre. (Siehe Volksschule.)

Zapisnik

učil, dovoljenih za ljudske šole.

- Kozenn B., Österreichisch-ungarische Monarchie. 5 fl.
- Wandkarte der österr.-ung. Monarchie. 50 kr.
- Schulatlas der österr.-ung. Monarchie in 12 Bl. 90 kr.
- Wandkarte der Planiglobien (Ausgabe ohne Sternenhimmel.) 1 fl. 40 kr.
- Wandkarte der Planiglobien (Ausgabe mit Sternenhimmel.) 1 fl. 80 kr.
- Wandkarte von Europa. 2 fl.
- Geographischer Schulatlas. (Ausgabe in 6 Karten.) 30 kr.
- Geographischer Schulatlas. (Ausgabe in 12 Karten.) 56 kr.
- Kleiner geographischer Atlas in 18 Karten. 80 kr.
- Atlas der österreichisch-ungarischen Monarchie. 90 kr.
- Wandkarte von Palästina. 2 fl. 80 kr.
- (Sämmtlich in Hölzel's Verlag in Wien und Olmütz.)
- Schäffer, Die Länder der heiligen Schrift. Verlag von I. Schönbach & Rietzschel in Gera. Preis eines Exemplares in Farbendruck 1 Rthlr.
- Sydow, Erdkarte in zwei grossen Planiglobien. 4. Auflage. Gotha. Perthes. 6 fl.

- Doležal A., Schulwandkarte der österreichisch-ungarischen Monarchie. Gotha und Wien. Perthes. 7. fl. 50. kr.
- Masera Fr., Spezialkarte von Südtirol (für die Volksschulen in Tirol mit italienischer Unterrichtssprache.)
- Kozenn B., Höhenschichtenkarte von Oberösterreich und Salzburg. Hölzel's Verlag. 40 kr. (Für die Volksschulen in Oberösterreich und Salzburg.)
- Woldermann G., Europa. Photolithographie, 2. Auflage. Druck und Verlag von Kellner & Komp. in Weimar. Massstab 1:4,000.000. Preis eines aufgezogenen Exemplares 5 Thlr.
- Raaz K., Asien. Photolithographie. Druck und Verlag von Kellner & Komp. in Weimar. 5 Thlr.
- Süd-Amerika. Photolithographie. Druck und Verlag von Kellner & Komp. in Weimar. Massstab 1:8,060.000. 2 Thlr. 25 Sgr.
- Palästina. Photolithographie. Druck und Verlag von Kellner & Komp. in Weimar. Massstab 1:313.332. 3 Thlr. 20 Sgr.
- Deutschland. Photolithographie. Druck und Verlag von Kellner & Komp. in Weimar. Massstab 1:1,034.500. 5 Thlr.
- Anmerkung. Bezüglich dieser letzteren Karten wird ausdrücklich bemerkt, dass sich die Firma Kellner & Komp. verpflichtet hat, nur solche Exemplare der Wandkarten von Europa und Deutschland in Verschleiss zu bringen, welche die Territorialgrenzen richtig zur Darstellung bringen.
- Schönninger Fr., Erdglobus mit Ringkugel.
- Müller H., Die nützlichen Vögel der Landwirthschaft. Stuttgart. 1 Thlr. 22½ Ngr.
- Geissler, Atlas der landwirthschaftlich schädlichen und nützlichen Thiere Mitteleuropa's (2 Tafeln mit erklärendem Text.) Nürnberg u. Salzburg. Preis einer jeden Tafel 5 fl.
- Hartinger, Die essbaren und giftigen Schwämme in ihren wichtigsten Formen. 12 Tafeln in Farbendruck. 12 fl.
- Oesterreichs u. Deutschlands wildwachsende oder in Gärten gezogene Giftpflanzen. 14 Tafeln in Farbendruck. 12 fl.
- Landwirthschaftliche Tafeln. I. Serie: Tafel 1—16, II. Serie: Tafel 17—30. Preis jeder einzelnen Tafel 1 fl.
- Bilder aus der Geschichte für Schule und Haus. In Heften zu 4 Blättern. Heft I—III. Jede Lieferung 6 fl. Jedes Blatt einzeln 2 fl.
- Anatomische Wandtafeln. Mit erläuterndem Text vom Dr. Hans Kundrat. 5 Tafeln. 7 fl. 50 kr.
- Patek Joh., 4 Giftpflanzen-Tafeln (Schulwandtafeln Nr. 5, 6, 7, 8.) Kolorirt und aufgespannt. Prag Temp sky. 4 fl. 80 kr.
- Niernberger, Wandtafeln für den Gesangunterricht, 12 an der Zahl. Wien Pichler. 3 fl.
- Renner'sche Gesangwandtafeln, 12 an der Zahl. Regensburg. 5 fl. 40 kr.

- Swoboda K., Die fünf Masseinheiten des metrischen Systems. Wien. Hartinger & Sohn. 1 fl. 40 kr.
- Matthey-Guenet Ernst, Das neue österreichische Mass und Gewicht. Graz. Selbstverlag. 80 kr.
- Günter Mich., Das metrische Mass, seine Theile und deren gegenseitige Werthe in ihren Beziehungen zum Wiener Mass. Zweite Auflage. Wien. Pichler. 1 fl. 80 kr.
- Modelle der metrischen Masse und Gewichte. Wien. Pichler. Grössere Sammlung (46 Modelle 36 fl., kleinere Sammlung (16 Modelle) 10 fl.
- Villicus Franz, Die neuen Masse und Gewichte in der österreichischen Monarchie. Mit einer Mass- und Gewichtstabelle in Farbendruck. Dritte vermehrte und verbesserte Auflage. Wien. Seidl. 1 fl.

Slovnica v slovenskem jeziku.

Praprotnik Andrej, Slovenska slovnica za pervence. Laibach 1869. 30 kr.

Opomba. Ta zapisnik smo priobčili z ozirom na ukaz, ki smo ga zadnjič prinesli, nekoliko pa tudi zato, ker so to skoraj najboljše knjige in učila v nemškem jeziku, ktere tudi slovenskemu učitelju kot pomožne knjige dobro služijo.

Učilni načrt o nauku domovinskem.

(Dalje.)

Ktere imenovanih sten se stikajo ali skupaj sprijemajo?
— Kteri deli naše sobe se še stikajo? Kteri deli sobe se pa ne stikajo? —

Ako bi tla in sprednjo steno zmerili, tedaj bi videli, da so tla dosti večja od sprednje stene, ter bi lahko rekli: tla in sprednja stena se v velikosti razločite ena od druge. Opomniti bi pa morali še druge razlike. Kdo je vé imenovati? —

Ker se le redkokdaj zgodi, da učenci na to pridejo, kar učitelj misli, namreč na namera tal in sten, zato naj nikar po nepotrebnem časa ne zgublja, ampak naj kar reče čez malo časa: Sprednja stena in tla ne razločita se le po velikosti ena od druge, ampak tudi po svoji nameri. Sprednja stena gre od zgoraj na zdolej, iz vrha v nižavo; tako namer imenujemo navpični. Kako namer ima leva, desna, sprednja, zadnja stena? — Drugače je pa s tlami. Ta namer je enaka površju vode, in zato tudi pravimo: tla imajo vodoravno mer. Kteri del šolske sobe ima še vodoravno mer? — Kako namer imata tedaj tla in strop? — Skupno povzetje za pismono izdelovanje: Štiri stene šolske sobe imajo navpično, tla in strop pa vodoravno mér.

Sedaj vam ni več težavno popisati vašim starišem doma našo šolsko sobo, le nekaj bi jim še ne mogli povedati, namreč kako velika je šolska soba. Pa tudi to hočem precej pozvediti! Ako hočemo zvediti, kako veliko je kako telo, moramo ga zme-

riti, in potem zvemo, koliko je ono dolgo, široko in visoko. S čim merimo? — Tukaj v roki imam orodje, s katerim tela merimo, to je seženj. — Sedaj položim seženj na mizo; glejte, miza je ravno tako dolga, kakor je seženj. Zato pa pravimo: miza je ravno en seženj dolga. Da moremo zmeriti reči, ktere so manjši kakor je seženj, zato je seženj, kakor vidite, zopet razdeljen v več manjših delov, vsakemu takemu delu pravimo čevljev. Da zamoremo pa manjšé reči meriti, je pa zopet čevljev razdeljen na več manjših delov, ktere dele imenujemo palee, ti le tukaj pa črte.

Kako imenujemo tedaj to-le stvar? — V koliko delov je razdeljen? — Kako se imenujejo deli sežnja? — V koliko delov je vsaki čevljev razdeljen? — Kako zovemo dele čevlja? — Koliko paleev je en čevljev? — Koliko čevljev je en seženj? — i. t. d. Sedaj ko to veste, hočemo zmeriti s sežnjem našo šolsko sobo. Najprej sprednjo steno. Glejte, ravno — smo nanjo seženj položili! Koliko sežnjev je tedaj dolga sprednja stena? — Koliko bo potem tudi zadnja? — Drugače bode s stranskama stenama. Vsaka meri — sežnjev in — čevljev. Ako imenujemo velikost sprednje in zadnje stene širokost, stranskih pa dolgost, potem imamo mero naše šolske sobe. Koliko sežnjev in čevljev je tedaj naša šolska soba široka in koliko dolga? — Sedaj poiščimo še nje višočino! — jo že imamo — krat smo seženj od zdolej do zgoraj prestavili, in zato rečemo, da znese nje višočina — sežnjev in čevljev. Povejte širokost, dolgost in višočino naše šolske sobe! —

(Dalje prih.)

Podučne stvari.

Črtica za stran zdravja.

Da ni enega čitatelja, ki bi radoveden iz kakega časnika novosti sedajne jako poméuljive dobe ne bi pozvedeti hotel, se lahko umé; i kdo bo komu ovo zahtevanje v zló štel. Vendar pa pogostoma se nam kaki že zastarani poduk med novosti vrine, naj bi si gá v svoj lastni prid i v korist izneverjenemu ljudstvu v spomin poklical.

Prislovica veli: „Zdravemu človeku primanjkuje mnogo-tere reči; bolniku pa le ena edina.“

Dovolj pomenljivega je v ovej prislovice rečeno, kajti izmed vseh dobrot v tej solzni dolini nima nobeno blago više cene, kot ljubo zdravje. To dobroto pa še le človek prav živo tedaj spozna, kadar zboli. V zgodovini se najde, da je že Sirah govoril: „Boljši je človeku revnemu zraven pa zdravemu biti, kot da množino blagostanja imaš — ob enem pa si bolan.“

Zdravo telo, najboljšé blago!

Zdravje tedaj v občnem pomenu nam daje priprostitih še celó nespridenih zmožnosti, ki so za izvrševanje telesnih i dušnih opravil sposobne.

Trdno zdravje stavimo med vsemi blagri na svetu v prvo vrsto. Z njim zamoremo dolžnosti svojega poklica izvrševati, tedaj delati i v popolnosti rasti. Ako smo pa bolni, ne moremo nikomur koristiti, timveč smo ljudem tako rekoč na poti — ter jim trud, skrb i nadlego delamo. Bolniku pa tudi ni mogoče, dokler ne ozdravi, si le enega nekalnega veselja misliti.

Že rimski cesar Tiberij je modro rekel: „Je človek 30 let svoje starosti dosegel, mora zdravitelj svojega življenja postati.“

Ako pa le malo korakov kam storimo, žalibože z mrzenjem i strahom zapazimo ljudi v prostih vaseh, tesnih kočah na kmetih in tudi v mestih, kako si nezmerni v jedi i pijači zdravje svoje vničujejo, kako nekateri zarad nesnage, čistega zraka, zgole lenobe i postopanja kar vidoma hirajo.

Bodi Bogu potoženo, da zlasti v mestih nabajamo med ravno naštevanimi nezgodami nekatere poživinjene ljudi, ki se zarad sladnosti nečistega življenja v mnogo višej meri popolno vkončujejo! Je-li je to skrb zaželjenega zdravja!?

Svoje dni so delavci za potrebo vino pili, kadar jim je delo dosti truda dalo i celo vpočilo, slabi starčeki so vince pili, naj bi svoje že onemogle moči okrepčali, to da nikdar čez mero; zato pa so ljudje se čvrstega zdravja, visoke starosti veselili. Bili so zraven svoje zmernosti veseli, in veselje se je kot hvala za vse prijeti dobrote v pogovorih i pesmih svojemu Stvarniku v družinah radostno razlegalo.

Poglejmo pa sedajni okuženi svet, koliko raznovrstnih meškužnosti, koliko premnovega pijančevanja, ne le po dnevi, tudi cele noči; še celo mladina se preopije!

Brezvestni krčmarji, ki jih je povsod polovica preveč, ne iztakajo premnogo sodov vina, tudi ogromno število (frakelcov) spridene žganjice, tako, da se pivec pogostno zavêsti več ne morejo!

Kdo zamore popisati brezbrojnih krivic, krogov, prepirov, samomorov, ubijanja in več groznih hudobij, ki se jih v samogoltnosti omamljeni nečloveški rod udeležuje! Oh, vsega pomiljevanja je vredna norost toliko ljudi, ki pravo ceno ljubega zdravja ne poznajo!

Prosim vas, čitajte pazno resnobno žuganje v Slomškovih drobtinah (l. 1848., str. 70—73) vsem samogoltnežem, gotovo, ako so še toliko sprideni, kar strmeči vas bodo poslušali!

Narodna šola ima v sedajni dobi zarad zdravja tedaj prevažno nalogo rešiti, kajti tehtno vsestransko preudarjajo občna šolska nadzorništva, kako bi se naj učitelji javno priporočenih sredstev pri učencih poprijeti morali, da bi si zdravje v nežnih letih že ukrepiti zamogli. Kdo bo oporekal, da ovo zahtevanje ni hvale vredno?

Zarad zdravja zidajo dosti prostornejše šolske sobe; šolske mize, klopi itd. so pripravnejša; tudi telovadbe, petje so kot učni predmet. Vse to pa nam jasno kaže, kolika mora biti skrb za ljubo zdravje!

Oh, naj bi si ga sedajni ljudje bolje čislali prizadevali, dosti več let bi veseli lahko doživeli; porok tega so nam naši modri predniki, ki so zmernost v vseh rečeh nad vse ljubili!

A. Šket.

Razne novice in drobtine.

(Franca Bobies-a) znanega dunajskega učitelja, ki predseduje vsem nemško-avstrijskim učiteljskim zborom, je ministerstvo odstavilo od službe okrajnega šolskega nadzornika. Vzrok temu je, da se je društvo, kateremu on predseduje, uprlo naredbi učnega ministerstva od 8. okt. 1872, ki določuje nekaj verskih vajah na ljudskih šolah. Vsled tega velik hrup med nemškimi učitelji.

(Poslano.) Spoštovani gospod vrednik! Nevoljno Vam naznanjam, da g. Rojko ne bi bil imel v imenu vseh učiteljev kozjanskega okraja v „Päd. Zeitschr.“ pisariti, ker ni dobil od učiteljev nikakoršnega pooblastila, in ker vseh tovaršev še poprašal ni. Žalostno bi bilo, ako bi se zavoljo razprtij po časnikih, katerih so krivi taki nepoklicani, nesloga zatresla v naše mlado društvo.

Iz kozjanskega okraja.

E. T.

 Z današnjim listom končamo 1. polovico I. tečaja „Slovenskega učitelja.“ Zavoljo tega vljudno prosimo, da nam p. n. gg. načerniki kmalo pošljejo ali zaostalo naročnino ali naročnino za 2. polovico po tem, kolikor je kdo na dolgu.

Učiteljske službe.

3—2

V vranskem okraju so razpisane:

- Pri dvorazredni šoli na Vranskem, koje razširjenje v trirazredno se je že naprosilo, — nadučiteljska služba, z letno plačo 500 gld., z doklado 50 gld. in s prostim stanovanjem;*
- na ravno tej šoli podučiteljska služba z letno plačo 300 gld., 60 gld. deželne doklade in s prostim stanovanjem;*
- pri enorazredni šoli na Gomiljskem, učiteljska služba z letno plačo 400 gld., deželno doklado 60 gld. in s prostim stanovanjem;*
- na dvorazredni šoli v Braslovčah, podučiteljska služba z letno plačo 300 gld., 60 gld., deželne doklade in s prostim stanovanjem.*

Prošniki, kateri morajo biti slovenskega in nemškega jezika v besedi in pisavi popolnem zmožni, naj svoje postavno obložene prošnje po predpisanem službenem potu pri dotičnem krajnem šolskem svetovalstvu do 25. junija t. l. vložijo.

Okrajno šolsko svetovalstvo na Vranskem,
dne 15. maja 1873.

Predsednikov namestnik
E. Schaur.

Založnik J. Lapajne.

Za vredništvo odgovoren F. Breier. — Tisk „Narodne tiskarne“ v Mariboru.